N:r 5–6.
Maj–Juni 1923.

Pris 60 öre.

RÖDA FANOR

TIDSKRIFT FÖR LITTERATUR, STATS- OCH SAMHÄLLSKRITIK

INNEHÅLL:

Emil Agge: *Reform eller revolution.*

Viktor Andersson: *Ryskt i Berlin.*

Ivar Lundberg: *Ankult och Gudstro.*

Hans Ryner: *Kan individualisten definieras?*

C. J. Björklund: *Betyder förstatligandet av produktionsmedlen socialism eller ett steg mot socialism?*

Mikael Bakunin: *De religiösa idéalisterna och verkligheten.*

P. Ö.: *Folkens frihetssånger. Internationalen.*

Utgiven av:
Sverges Ungsocialistiska parti.

Författarna svara själva för sina artiklar.

RÖDA FANOR Maj—Juni 1923
Red.: C. J. BJÖRKLUND

350 LINDEORTENS LS
BOX 54
711 00 LINDESBERG
Tel. 0581/14359 Postg. 73 42 62-6

REFORM ELLER REVOLUTION.

Uttryck som inte längre täcka sina ursprungliga begrepp.

För Röda Fanor av EMIL AGGE.

———***———

Ett par av de slagord man oftast möter i den politiska pressen — ja även annorstädes — äro uttrycken reform och revolution med deras avledningar reformist och revolutionär, reformism och revolutionarism.*) Då de begrepp dessa ord uttrycka äro mycket gamla undrar jag huruvida de ej ändrats så att orden nu ej längre täcka begreppen och att dessa således många gånger få en falsk betydelse, vida skild från den ursprungliga. Är så fallet tyckes det mig vara på tiden att revidera både begreppen och deras uttryck och som ett led i en sådan revision kan denna artikel betraktas.

Vad menar nu folk i allmänhet med t. ex. reformism? Det är klart att för dem som omfatta den åskådning ordet i politiskt och socialt hänseende uttrycker är det något gott och bra. Det skall då vara en allvarlig och medveten strävan efter att genom mer eller mindre gradvisa eller genomgripande »reformer», förbättringar, göra livet i samhället drägligare för flertalet människor och genom reformernas mångfald och oupphörlighet så småningom framskapa det bästa möjliga samhällsskicket. Sedan finnes naturligtvis en oändlig mängd skiftningar i olika människors reformism, från den nästan osynliga, som närmast kan betraktas som konservatism, till den som kräver så vittgående reformer att de närma sig revolutioner.

Om å andra sidan en reformismens motståndare talar om begreppet blir omdömet helt naturligt olika och desto mera olika ju mera åskådningarna skilja sig från varandra. För revolutionären blir reformismen ett mer eller mindre odugligt lappverk på ett gammalt »ruttet» samhälle; för den konservative blir den en farlig

---

***) Fasanfulla ord! Ett pris borde utfästas för den språkforskare som kunde skaffa bättre, helt svenska benämningar!**

och onödig nyhet, enär ju »allt är bra som det är».

Och revolutionarismen? I dess anhängares tycke är naturligtvis revolutionen en logisk och nödvändig slutakt i de sekellånga bemödanden som gjorts att leda in samhället på sådana banor där »frihet, jämlikhet och broderskap» skall råda. Denna revolution anses ta ett mer eller mindre hastigt omstörtande förlopp allteftersom de som agitera för den ha mer eller mindre »avancerade» idéer. Lika klart som att reformismen av dess motståndare bedömes på sämsta möjliga sätt, lika solklart är det att revolutionen och dess förfäktande av reformister (och konservativa) anses i bästa fall som en himlasträvande, orealiserbar utopi; i sämsta fall för mer eller mindre egennyttig omstörtningslusta parad med blodtörst!

Och så äro vi mitt inne i en virvlande häxdans av begrepp och ord! Där definitionerna ske blott efter vårs och ens subjektiva tro utan hänsynstagande till ordens verkliga innebörd. Men detta är ju förstås en rätt vanlig sak här i livet och ett ont (eller gott, det beror på ens »subjektiva mening»!), som väl knappast går att göra något åt.

Men det är en annan sak i detta sammanhang som, även om det kanske ej kan ändras i ett slag, dock är värd diskussion. Och det är att i levande livet, en faktor som de alltför subjektiva andarna i allmänhet ha lite svårt att ta hänsyn till, de bägge begrepp det här är fråga om äro så sammanblandade och ingångna i varandra att man nu har svårt att, ur objektivt forskningsintresse, finna ut var gränsen går mellan det ena och det andra eller kristallisera ut ett av dem. Visa fram en absolut renlärig revolutionär eller reformist i nuet! Det torde bli ganska svårt, d. v. s. om man tar sådana som verkligen tänkt igenom och smält sin åskådning och andra borde väl inte ens komma på tal. Bland fanatiskt troende, okritiska eftersägare, kan man väl ännu träffa någon representant för den eller andra oförfalskade läran. Att denna delvisa hopblandning kanske oftast synes hos de revolutionära, det är väl livets »fel», detta liv som visar sig oftast gå i reformismens (eller om man hellre så vill, evolutionens), tecken. Den »revolutionäraste revolutionär» kan väl nu knappast neka till att i hans åskådning insmugit sig en del reformistiskt »gift», i annat fall skulle han naturligtvis göra rent motstånd mot de gradvisa förbättringar arbetarklassen undan för undan tillkämpat, och kommer att tillkämpa, sig. Det är ju, enligt den gamla revolutionära terminologien, sömnmedel blott ägnade att dämpa arbetarnas revolutionära kamplust. Men numera kan det väl knappast falla någon in att ställa sig upp och bekämpa de rent mänskliga och ekonomiska fördelar, som bättre lön och arbetsvillkor, ökat människovärde etc. arbetarklassen lyckats ernå genom sin dagliga kamp. Att han ställer sig kritisk och tvivlande, ja rent fientlig, mot politiska »förbättringar» är en annan sak, beroende på att revolutionären anser dem vara blott en underordnad sak, som, om man så vill, lättare och med mindre möda, kan ernås på samma vägar där de ekonomiska fördelarna vinnas. Vi ha exemplen från syndikalismen, till vilken även många anarkister bekänna sig, att ta till. Denna är otvetydigt revolutionär men är å andra sidan bra mycket reformistisk i den kamp den dagligen måste föra på arbetsplatsen.

Om nu alltså en gradvis förbättring är reformism i ordets verkliga betydelse, och revolutionärerna understödja denna reformism, måste det anses bevisat att deras revolutionarism är (mer eller mindre) reformistiskt färgad. Å andra sidan kan det knappast förnekas att många som kallas — och kalla sig själva — reformister ha ofta betydande rent revolutionära inslag i sin åskådning. Och detta, anser jag, visar tydligt riktigheten av min premiss att de båda »slagorden» nu förlorat sin egentliga betydelse och därför utan avsaknad kunde bortelimineras i polemiken mellan olika socialistiskt tänkande. Om de kanske på sin tid haft en uppgift att fylla som särskiljande mellan olika åskådningar skulle de nu mycket väl kunna avskaffas.

Men, människorna ha ju ett oavvisligt behov av sammanfattande uttryck för att skilja den ena åskådningen från den andra. Skola de nu inte, om dessa skiljaktligheters uttryck borttagas, sammanblanda och röra ihop även åskådningarna, de socialistiska nämligen? Så att det hela blir en enda röra från ministersocialism till anarkism? Och alla skulle sammansmälta i en slags kompromiss, vars färg finge bestämmas av flertalet. Nej, jag tror det ej! Vore det så illa, skulle jag verkligen påyrka de gamla termernas kvarblivande, hur mycket emot dem jag än är.

Nej, det gäller naturligtvis för varje socialistisk schattering, som vill leva genom att värva anhängare, att fixera sitt program så att inget tvivelsmål behöver uppstå vad det är. Och till det behöves inte länge etiketterna revolutionär eller reformistisk, vilka i stället för särskiljande hota att bli sammanblandande och ofta ägnade att låta en åskådning gå under falsk skylt, utgivande sig för vad den icke är.

Anarkismen åtminstone behöver ingen sådan påklistrad etikett. Den vill låta sin teori och sina handlingar visa vad den i verkligheten är, den enda nuvarande socialistiska åskådningen som i grunden är »revolutionär» i deras djupaste och ursprungligaste bemärkelse, d. v. s. ett inneboende, oavvisligt behov av att kämpa för frihet och lycka genom samhällssystemets fullständiga omvandling. Ett klart mål ger även klara medel, som icke behöver hjälpen av ett mer eller mindre urvattnat slagord!

R Y S K T I B E R L I N.

För Röda Fanor av VIKTOR ANDERSSON.

***

Rysk konst, teater och musik har sedan den sociala omvälvningen i Ryssland, slagit ner sina bopålar i Europas tre världsstäder, Paris, London och framförallt och med förkärlek i Berlin. Den, som har tillfälle, att under en tid av några månader, studera det ryska konstlivet här, får en rätt så klar inblick i vad rysk teater och konst överhuvudtaget har att bjuda publiken.

Berlin kunde för övrigt med rätta kallas lilla Petrograd. Det är svårt att gå fem minuter, utan att stöta samman med en ryss. Vissa stadsdelar, såsom Berlin-Westend och en del förstäder, Wilmersdorf och Charlottenburg, äro till den grad förryskade, att man där med möda kan uppleta en tysk.

Så har, till exempel, Charlottenburg i folkspråket omdöpts till Russenburg o. s. v. En anekdot, som utmärkt bevisar, till vilken grad Berlin blivit förryskat:

En herre frågar en passant:

X. — Kan min herre säga mig var det finns någon rysk teater?

Y. — Kan min herre kanske säga mig var det i n t e finns någon rysk teater?

En av mina ryska vänner plägar säga: »Berlin vore nog bra, bara det inte fanns några tyskar.»

Så anse de flesta ryssarna. Berlin har på sätt och vis blivit annekterat av den ryska emigrationsfloden. En helt fredlig annektering, som Berlin och dess invånare endast kan draga vinst av. Inte blott ekonomiskt, utan framförallt andligt.

*

Rysk kabaret är väl rikligast representerad i Berlin.

Typen för den ryska kabaretkonsten i dess mest fulländade form kan man anse »Der Blaue Vogel» vara. »Fågel Blå» har även under krigsåren gästat Skandinavien.

Genom att draga upp en parallell mellan de olikartade, mer eller mindre nationellt betonade kabareterna i Europa ,kommer den ryskas överlägsenhet fram i sitt rätta ljus. Tysk kabaret: varietédamer och oestetiskt bensprattel, sånger om kärleken, som endast blomstrar en gång, mer eller mindre grova visor och schlager av allehanda slag. Därtill bierkultur. Man kan därför frånkänna den namnet »kabaret» och helt enkelt kalla den varieté. Engelsk kabaret är och förblir music-hall. Hund och apdressyr, downs, parforceryttarinnor och cirkusakrobatik med åtföljande taskspelaretriks o. s. v.

Alltså varken England eller Tyskland kan uppvisa någon kabaretkonst i egentlig mening. Den finner vi först i Frankrike, där den gamla klassiska förebilden för densamma är Maurice Domays »Chat noir», Svarta

Katten. Litterär och artistisk, fin politisk satir och humor, stark social kritik och utsökt, inte i något avseende stötande, sängkammaresprit.

Vitt skild från den franska, står den ryska kabaretten på ett betydligt högre konstplan. Här återfinnes l'art-pour-l'art principen i sin mest fulländade utveckling.

*

»Fågel Blå» under Juschnijs regi, har framfört ett program, som under fem månader gått för fulla hus.

»Frieriet» efter en dikt av Alexej Tolstoj. En bild från gamla Ryssland. Två riddare, förklädda till fiskare, kommer till hovet och friar till furstedöttrarna. En enkel intrig. En balalaika ackompagnerar. »Oi lado didilado, oi lado leluli.»

»Burlaki», pråmdragare vid Volga. Solen går ned, Burlakis dagsverk är ännu ej till ända. De stämmer upp en halvt vemodig, halvt upprorisk sång. Vilar ett ögonblick, torkar svetten ur pannan och griper nya tag. Ryssland före revolutionen, Ryssland efter revolutionen, tills en dag Burlakis frihetstimma slår.

»Kintos drömmeri», »I de kaukasiska bergen», »Spansk opera» etc. En fin, ett rikhaltigt, ända in i minsta detalj genomfört konstnärligt program. Originella dekorationer, utmärkt regi och iscensättning och förstklassigt spel. »Där kritikern upphör att vara kritiker, där först begynner den fulländade konsten.» Bättre tillämpning på denna sats, än à propos »Fågel Blå's» senaste program kan man näppeligen tänka sig. Det står över all kritik.

Vid sidan av »Fågel Blå» finnes talrika ryska kabareter och varietéer. I våra dagars Berlin är för resten varannan ryss artist. Är han inte artist, så tillhör han likväl en eller annan sibirisk eller ukrainsk folkkör.

Kurfürstendamm, Lilla Petrograds »Nevskij», vimlar av detta slags kabareter. Alhambra, Palmenhaus, Karusellen och gud vet inte vad de alla heta. De förbli likväl mer eller mindre cheap imitation och förmår ej i något avseende konkurrera med »Blå Fågel».

Teater. Två ryska pjäser äro värda ett omnämnande. På »Die Tribüne» uppföres för närvarande Leonid Andrejeffs »Tanken» med Paul Wegener i huvudrollen. En läkare förälskar sig i sin väns hustru. En infernalisk idé för att komma i besittning av henne: han vill spela vansinnig, mörda mannen, återigen bli frisk och så gifta sig med den åtrådda kvinnan. Planen lyckas över förväntan väl. Läkaren blir inspärrad som vansinnig. Han börjar grubbla över problemet om han är vansinnig eller inte. Pjäsen slutar med ett interrogationstecken: Var han vansinnig?

Paul Wegener spelade läkaren med en kraft och talang som aldrig förr. De, som känner honom från filmen, vet att hans mimik hör till de, som man sällan får se på scenen eller den vita duken.

På »Renaissance» går Tschirikoffs »Judarna» med Emanuel Reicher, hemkommen från sin amerikanska turné.

Här är återigen det olösliga problemet om antisemitismen. Handlingen tilldrager sig i Ryssland. Intres-

santa typer. En fanatiker, zionist, som kämpar för det nya Palästina. En revolutionär, som ej längre kämpar för sin ras, utan för sin klass och för den sociala revolutionen. En ung judinna, som älskar en ryss. Den gamle juden (Emanuel Reicher), vars båda barn, den unga judinnan och revolutionären, sviker fädernereligionen. Han förbannar dem. Pogromer. De fattiga och oskyldiga judarna massakreras, de rika finansmännen och kapitalisterna, de skyldiga, får polisskydd.

Men så är det alltid: de små förtrampas, de stora går fria.

Ett särskilt kapitel skall ägnas »Moskvas Kammarteater», som påstår sig vara Europas modernaste teater och vars första europeiska gästspel ägde rum 7—23 april på Deutsches Theater i Berlin.

Rysk teater har alltid varit revolutionär, inte politiskt naturligtvis, utan artistiskt. Det såg man redan vid Moskvas Kammarteaters senaste europeiska gästspel för sjutton år sedan. Allt ryskt är för övrigt mer eller mindre revolutionärt betonat, och det kommer fram i såväl konst, som musik, teater och litteratur.

Alexander Tairoff, regissör vid Kammarteatern, har för några veckor sedan gett ut en bok »Den befriade teatern», vari han försöker peka ut nya vägar för den moderna teatern och ävenså motivera varför just Moskvas Kammarteater är Europas modernaste scen.

Befriad, dynamisk teater, teater endast som teater, som universalkonst, som i forna tider. Ingen naturalism, ingen teaterstil, endast ett vansinnigt spel. En rytmiskt rörlig scen med tillhjälp av arkitektur, färger och ljuseffekter. Och framförallt den durch und durch utbildade skådespelaren, i vilkens händer diktning, konst, musik, dans och akrobatik endast skall vara verktyg.

När man kände denna Tairoffs evangeliska proklamation, var man böjd att tro, att den mångbeljugna och i förtid avdöda expressionismen här hade kommit till sitt fulländade uttryck.

Tyvärr...

Invigningsprogrammet var Oscar Oscar Wildes »Salome».

Men det var inte befriad, dynamisk teater. Spelet kom inte vilt, organiskt — det var fängslad teater. Tairoffs huvudfordran: den durch und durch utbildade skådespelaren, som överlägset manövrerar de verktyg, som står honom till buds — den var inte uppfylld.

Inte ens dekorationerna i svart och rött hade något nytt att bjuda på. Johannes Döparen (Zeretelli) var så civiliserad att han hade rakat sig under armarna. Och i öknen kunde väl Johannes i alla fall inte finna någon barberare!

Salome (Alice Koonen, teaterns »star») var mager och eländig, kanske beroende av den enkla bolsjevikkosten, och hade ej heller det lidelsefulla spel, som denna roll kräver. Den ende, som kanske uppfyllde Tairoffs fordringar, var Herodes (Arkadin), som verkligen fick fram all den köttets obetvingliga passion Wilde velat ge Herodes.

Allt som allt, det första uppträdan-

det var en besvikelse. Man hade väntat sig något nytt, något revolutionerande — och fann att allt var som förut.

Varken »Prinsessan Brambilla» efter E. T. A. Hoffman eller »Morits Saschen» ett uppkok på Lecogs opera, kunde ändra det första intrycket.

Med att försöka spela Racines klassiska skådespel på alexandrin »Phädra» uppnåddes höjdpunkten av fiaskot. Att den lilla bleka, magra, halvjudinnan Alice Roonen skulle kunna framställa den varmblodiga, erotiskt föranlagda Phädra från Antiken, var omöjligt. Där begick regissör Tairoff ett obegripligt misstag.

Moskva Kammarteater reser vidare till Paris och London, eventuellt Skandinavien, för att söka lycka i valutastarka länder. Väl bekomme.

Kanske jag återkommer med något om tysk teater från efterrevolutionära perioden.

ANKULT OCH GUDSTRO.

För Röda Fanor av IVAR LUNDBERG.

II.

Storkonungadömets betydelse för Kinas religionsutveckling.

Varför, fråga vi oss, betraktades Hou Tsi, den relativt unge Tschaudynastiens grundläggare, såsom det kinesiska folkets anhuvud och frambringaregestalt, då denna dynasti övertog regeringen först 1120 f. Kr. och de kinesiska urkunderna uppvisa kejsardynastier sedan år 2000?

Gå vi till Kinas historia kan det märkliga fenomenet förklaras genom att Kina just vid denna tid i sociologisk mening övergick från det gamla territorialsamhället och småkonungadömet till en ny samhällsordning: storkonungadömet. Denna bragd gjorde epok i Kinas historia. Det var en revolution som knappast något folk ännu gjort efter i betraktande av att Kinas tidräkning, religion och alla andra samhällsföreteelser radikalt förändrades och nyskapades. Att detta förintande av Kinas gamla feodalsamhälle icke skedde på en dag kan man ju tänka sig och de många mytologiserade dynastisagorna om Kinas forntid visar att denna förändring blev möjlig, vad kult och yttre samhällsformer avsåg, först då det kinesiska folkets själsliv var moget för nya trosformer.

Kristendomen försökte denna ändring i alla samhällsformer men misslyckades totalt, trots kyrkofädernas fördärvande och vandaliserande av alla gamla religioner och kultformer. Innerst inne äro Europas folk hedningar, i mening av att deras kultbruk är arv från gamla förkristna religionsformer med en svag yttre kristen förnissa. För religionshistorikern lyser den gamla gedigna dräkten igenom den kristna slöjan, änskönt alla gamla gudar, av påvar och kyrkofäder förvandlats till demoner och djävlar enligt satsen d e m o n e s t d e u s i n v e r s u s (djävulen är gud omvänd).

Vid alla omdaningar av samhällsformerna synas människorna med våld vilja utplåna alla gamla religionsbruk och mytsystem, all gammal kultur överhuvud. Feodalsamhällets fall genom franska revolutionen föranledde en ny tidräkning, en ny religionskult. Bolsjevikernas strävan har hittills gått ut på att med våld förinta hela det gamla tsaristiska kulturarvet. Upplysningstidevarvet omskapade den franska folksjälen därför lyckades revolutionen till en viss del, men den ryske bonden är dåligt förebredd då han ännu själsligt sett lever i sin medeltid.

Men låt oss återvända till ämnet. Forntidens stora blodsbandsgrupper: klaner, fratrior, stammar, ägnade gemensam kult åt gemensamma förfäder och anfäder; och vissa släkters medlemmar valdes av gruppen att ensamt utföra kultförrättningarna.

Det är prästerskapets ursprung. Moseböckerna upplysa om, hur Zenis ättlingar på grund av särskilda förtjänster blevo de egentliga tempeltjänarna hos de gamla israeliterna. Det första egentliga prästkallet blir att uppehålla de rit- och mysterieceremonier ankulten fordrade. Hos grekerna blevo ättkulterna utgångspunkter för religionsformer av mer allmän art, för att slutligen sammansmälta i ett religionskomplex vars like världen aldrig skådat. Här blevo förfäderna verkliga gudar.

Ankultens sociala betydelse.

Professor Steffen som från sociologisk synpunkt undersökt ankulten anser det mycket disputabelt huruvida förfäderskulten i regel kan ställas på samma plan som kulten av gudar och liknande väsen. Den har enligt Steffen mindre betydelse som religionsbildande faktor, i stället ser han i denna kult en utomordentligt stark och mycket ödesdiger princip. Den verkar socialt och kulturellt konservativ genom att binda varje släktled vid de »oöverträffliga mönster» av samhällsorganisation och andlig odling som de genom kulten förgudade förfäderna skapat. »Det blir med en sådan religiös övervärdering av de tidigare släktleden och deras gärningar ett sannskyldigt helgerån att ändra något i nedärvda lagar, seder och bruk» (Steffen »Världsåldrarna» III). Att ankulten är, tvärtemot Steffens mening, en stark religionsbildande faktor sågo vi i framställningen om den kinesiska ankulten.

Att ankulten vänder nationens ansikte mot det förflutna och väcker konservativt framkommer i den genialiska forntidshistorikerns Eduard Meyers åsikt om ankulten, även om Meyers uppfattning i ett annat avseende inte håller streck. I Geschichte des Altertum I säger Meyer att huvudsaken inom ankulten icke är det goda som de levande vänta sig av de döda, utan det goda som de döda behöva och som det är de levandes plikt att giva dem. Meyer påstår att till grund för ankulten ligger föreställningen, att den döda blir olycklig och eländig i sitt nya liv bakom gravens tröskel, om icke de efterlevande troget sörja för hans behover. För att ej själva en gång komma i detta rysliga läge, måste den levande generationen vara ytterst mån om att uppehålla seden att med offer och böner sörja för de dödas trevnad.

Odysséen bekräftar Meyers antagande om de dödas olyckliga och skugglika tillvaro i underjorden vad den grekiska föreställningen beträffar, men Eddasagorna bevisar motsatsen. Även nu idens tibetaner bortkasta, enligt Hedin, sina döda till rov åt fåglar och vilddjur utan att ägna dem varken fruktan eller vördnad.

Frukten och vördnad ankultens ursprung.

Icke av medlidande, men av fruktan och sedermera av vördnad uppkom ankulten med dyrkan av förfäder och släktenas huvudmän. Så var redan Nietzsches uppfattning, vilken sedermera bekräftats av Schrader för germanernas och slavarnas vidkommande, av Caland och Oldenburg för

indierna och av E. Rodhe, Nietzsches vän, för grekerna.

Enligt de homeriska sångerna föra de avsomnades själar i Hades en skuggliknande, kropps- och medvetslös tillvaro. Där finns ingen möjlighet för de levande att genom offer varken blidka deras vrede eller stilla deras hunger, av medlidande med deras lott. Rohde påpekar dock att i Iliaden den urgamla själstron och offerbruket lyser igenom i den döde Patroklos maning till sin levande vän Achilles att skynda med hans likbegänge. Men detta anser jag endast ha avseende på den gamla tron på själens irrande kring den döda kroppen, tills denna underkastades den rituella jordfästningen, då själen för alltid måste lämna sin förra boning och definitivt uppsöka skuggornas rike. Jämföra vi Rohdes påpekande med Heriodes föreställning om att själarna efter urtidens människor förvandlade sig till demoner vid deras död blir det klart att även för grekernas vidkommande dyrkan och offer till de döda upprunnit ur fruktan.

De levandes förhållande till de döda.

Nietzsche har i »Moralens genealogi» skildrat det förhållande vari forntidens människor stod till sina döda förfäder, ett förhållande motsvarande gäldenärens till sin borgenär. »Inom det ursprungliga släktsamfundet — vi tala om urtiden — erkännes var gång den levande generationen gentemot den tidigare, och synnerligast mot den tidigaste, släktgrundläggande en juridisk förpliktelse... Här råder den övertygelsen att släktet allenast *består* genom förfädernas offer och prestationer — och att man äger *återbetala* dem dessa genom offer och prestationer: man erkänner såmedelst en *skuld*, vilken på det sätt ytterligare ständigt ökas, att dessa anor i sin fortexistens såsom mäktiga andar icke upphöra att på grund av sin kraft bevilja släktet nya fördelar och förskott. Gratis kanske? Men det gives intet 'gratis' för nämnda råa och själsarma tidsålder. Vad kan man giva dem igen? Offer (i förstone till föda i grövsta mening) fester, kapell, ärebetygelser, framför allt lydnad — ty alla bruk äro, såsom varande förfädernas verk, även deras förordningar och befallningar —: giver man dem någon in nog? Denna misstanke står kvar och växer: allt emellanåt framtvingar den en stor avlösning i klump, något som helst oerhört i motbetalning till 'borgenären' (det beryktade förstlingsoffret t. ex., blod, människoblod i varje händelse).

Fruktan för anherren och hans makt, medvetandet av skulder till honom tilltager enligt detta slags logik nödvändigtvis precis i samma mån som släktets makt själv tilltager... Tänker man sig denna råa art av logik driven till sin gräns, så måste slutligen de mäktigaste släktenas anherrar genom den växande fruktans fantasi själva hava vuxit i det oerhörda och skjutits under i töcknet av en gudomlig hemskhet och obestämdbarhet: — anherren blir omsider oavvisligen omgestaltad till en *gud*. Månhända ligger här gudarnas

ursprung ,ett ursprung sålunda ur fruktan...»

Jag har återgivit denna långa passus från Nietzsche emedan det säger allt angående ankulten såsom en stor faktor i gudstrons begynnelse, men även skuldmedvetandets ursprung och utveckling. Skuldkänslan växer i samma förhållande som gudsbegreppet och gudskänslan växer, samt proportionellt till tiden för gudens uppenbarelse. Skuldkänslans tilltagande skapade universalgudar, universalriken och stabila konservativa kulturer. Despotism skapade alltid monoteism. Ett antagande av denna känsla däremot befordrade utvecklingen, då viljan frigjordes från gudsbandet (utveckling är vilja), men denna frihet befordrade tillika de samhälls- och kulturfördärvande makternas tillväxt intill revolutionen gräns.

Men just i det avgörande ögonblicket, då det nya syntes så nära och och säkert, faller allt tillbaka i de gamla gängorna. Avbrottet var en revolution, ingen evolution, intet organiskt uppbyggande utan ett materiellt nedrivande. Arvet från förfäderna, fruktan, griper åter in och Faust nya värld överspolas av havet. Visande på uppsatsens första sats om behovet av religion och gudar, vågar jag påpeka för de moderna förnekarna av dessa makter, deras synnerliga behov att lära om härvidlag. Den fullkomliga befrielsen från de teologiska gudarna och religionerna sker inte genom deras totala förnekande — proklamerandet av religion och gudstro som prästlögner (så länge lögner är ett livsbehov är den ingen lögn) det är fastmer genom *gudarnas upptagande i människan, gudarnas övervinnande i människan*, människans förvandlande till gud, processen genomföres. Man riskerar alltid att angripas av vissa epidemiska barnsjukdomar så länge man inte haft dem och gjort sig immun mot toxiner genom skapandet av antitoxin. Fysiologien talar ett vältaligt språk, det borde inläras av kroppens förfäktare.

Vad språket berättar om förfäderskulten.

Den vitryska bonden betecknar dem han ägnar dödskult *dzjady* »förfäder». I storryssland brukas uttrycket *roditeli* »föräldrar». Båda beteckningarna har på senare tid antagit en mer allmän betydelse och användas numera på varje död t. o. m. barn. Samma föreställning betecknas på grekiska *goneis*, på latin *parentes* (parentalia, parentatio), och återföres till sanskritens *pitaras* »fäderna». Grekiskan har även orden *tritopatores*, *tripatores* »urförfäder» — till dessa vände man i det gamla Attika vid bröllopet för att bedja om avkomlingar.

I Manus lag vid offren av *finda* (liten människobild) och vatten upptog ritualen bland annat dessa ord. »För tre skänka vi vatten; hos tre är *findan* på sin plats; de tre frambringar den fjärde o. s. v.» Föräldrar, förfäder och urfäder voro således de makter som bestämde över de levande och deras efterkommande.

Men språket visar även att de hos många folk uppfattades som gudomliga, gudalike. Grekiskan har ordet *deoi patri* »gudafäder»; latinet har

samma ord d i p a r a n t e s och d i n i m a n e s »gudalika andar». I vitryssland kallas förfäderna s v j a t y d z j a d y »heliga förfäder». (Fick: Vergleichs indogerm. Wörterbuch.)

Förfäderna, de levandes tjänare.

Romarna uppfattade sina m a n e s »döda», som goda och hjälprika, men vanligtvis anses förfädernas andar som stränga och hastiga till vrede. »Gud bevare oss», (så tänker man i vitryssland), »att (vid minnesfesterna till de döde) ingen försummelse förekommer. Då är måltiden (som bönderna säga), ingen måltid. Det betyder att icke akta minnet av de ärade förfäderna. Familjetvister, skador bland kreaturen, missväxt skall snart inträffa på grund av ringaktningen mot de döde, kullar och berg skola falla över de levande» (Schrader). Och om samma föreställning berättar Caland i sin bok Indisk ankult: »Gör oss icke ont i fäder om vi på människors vis synda mot eder», och i ritualen vid offren till förfäderna säges: »Må fäderna icke vara hårda.»

Den tyske vedakännaren Kaegi har från rigveda sammanfattat förfädernas p i t a r a s arbete i följande ord: »Dessa odödligvordne skåda ned på de dödlige och akta väl på sina barn här på jorden. I jordens dunstkrets, genom hela luftrummet färdas de, och där man tillrustar dem offer och åkallar dem, där komma de helige, trogne, vise fäderna med hjälp och välsignelse till de dödlige. De bringa kraft, rikedom och avkomlingar; de höra, hjälpa, trösta; de kämpa djärvt och hjältemodigt i striderna.» (Kaegi: Der Rigveda.)

Spöktron och ankulten.

Minnes- och dödsmåltiderna, festerna och offren som ägnas de döde, står i ett innerligt samband med den över hela jorden utbredda spöktron. Utgångspunkten för spöktron är otvivelaktigt drömfenomenet och hallucinationerna. I Drömmen umgicks man med de avdöde, man sällskapade, talade och verkade tillsammans med dem. I vaket tillstånd omarbetade minnet drömfenomenet. Man fantiserade, byggde hypoteser om tillståndet efter döden. En del känsliga människor inspirerades så av dessa föreställningar, att de i vaket tillstånd tyckte sig se de döda vännerna eller fienderna levande framför sig. Och så låg naturligtvis den animistiska föreställningen om en själ hos alla väsen, levande och döda, kvar och gjorde sitt till i skapandet av ankulten. Det var nu fruktan grep in, beroende på stamhövdingens och medicinmännens både medvetna och omedvetna bedrägeri — medvetet genom att de på detta sätt befästade sin makt som hövdingar, präster och konungar med förfädernas hjälp och gudarnas nåd. (Här är ursprunget till konungadömet av guds nåde.) Omedvetet genom deras egen tro på dessa föreställningar. Det gällde därför att med riter, ceremonier och offer binda andarna vid deras gravar och på så sätt frigöra omgivningen och samhället från de faror de döda människornas kringirrande andar ansågs bringa de efterlevande. Innan en tudelning av världen i de levandes och dödas riken skedde, bundos de avlidnas andar vid naturföremål sådana som vind, regn, solsken, djur och

träd etc. (Se härom min uppsats: »Den animistiska religionsföreställningen», R. F. n:r 1 1923.)

Men vid dualismens insteg erhöll andarna sitt eget rike: först ovanpå jorden i vissa föremål, sedan i underjorden och sist i himlen. Ursprungligt, under det animistiska skedet, fruktades ej de döda förfäderna och ägnades därför ingen kult, men sedermera ingrep fruktan på ovannämnda orsak, och denna fruktan utsträcktes till stammens sjuka medlemmar. (Se ex. i »Den animistiska religionsuppfattningen.)

(Forts.)

BANVAKTEN.

Han står med lyktan vid dikesren
på post vid banan i natten,
där skimrar stjärnors darrande sken
i ängsligt frysande vatten.
På banvallens stup
en smula snö
knappt räcker att jorden skyla,
och himmelens djup
där världar dö
är likblått av frost och kyla.
Det är gnistrande kallt
och allt
är stilla och tyst utan ljud.
Han väntar. Hans plikt är hans gud.

— . — —

Då hör han svagt en ton... det låt
som när en sträng i klagan springer...
ett ögonblick ännu... han rusar bort
längs banan för att rädda.
De dyka bort i natten upp
två stora, gula ögon,
som vidgas och som vidgas snabbt
igenom nattens mörker.
Han rusar blint framåt och svänger
sin lykta upp och ned
en vissling gäll . . .!
Han snubblar, slår omkull och i ett nu
hans spröda livstråd slites mitt itu...
men tåget stannar . . .
Tusen ögon på dess välfärd vaka.
Så de stupat —
så de stupat!
Det finns andra hjältedater
än att dö på ärans Fält,
där förutan skryt och later
män ha stritt och stupat, om det gällt.
Mången kämpat, mången fallit
utan ryktbarhet och namn
som förtjänt att mer än andra
bäras uti ryktets famn.
Heder över tappra hjältar,
fallna uti fredens strid!
Sotig hjälte bör ock firas,
fastän inga kransar viras
utav blad från lagerns lund.
Heder över dem, som stupat!
Må vi ägna dem en tanke
uti denna minnets högtidsstund!

Ernst Didring.

KAN INDIVIDUALISTEN DEFINIERAS?

Av HANS RYNER, Paris.

***

II.

Vi veta, att evad det rör sig om det konkreta så kan definitionen icke vara vetenskapens början utan kan endast komma som en följd. Den är en sammanfattning i stället för en utgångspunkt. Den är aldrig helt och hållet adekvat, aldrig helt exakt och det skulle vara absurt att på densamma söka stödja bevis.

Jag definierar alltså inte individualismen för eder. Detta emedan jag inte vill frestas att, utgående från min definition, bevisa för eder att den ena är individualist och att den andra är det icke.

För att ni skola förstå mig och på det att jag må förstå mig själv blir det dock nödvändigt att i viss mån skilja mellan auktoritetstroende människor och, utan att däri inlägga någon elakhet, det varmed jag förstår individualism. Helt nyss sade jag er att samma ord vid olika tillfällen har olika betydelse. Jag tog ordet människa som exempel vid vilket jag kan fästa en idé av beundran eller förakt alltefter som jag uttalar det för att sammanfatta den ena eller andra räckan av erfarenhet.

Likaså förhåller det sig med alla andra ord. Alla hava de för var och en av oss en mångfald betydelser. Dessa betydelser sammanblandas med varandra, fördunkla varandra och täcka varandra likt cirklarna i vattnet vari man kastat en sten. Likväl kunna vi i viss mån, schematiskt och grovt säga att de äro koncentriska. Om vi likt matematikerna gå till det yttersta så giva vi åt varje ord en så vid innebörd att den famnar det oändliga, en så snäv begränsning att den inte kan tillämpas på något samt mellan dessa ett otal intermediära betydelser.

Det har kanske hänt, eller skall hända er, att vi hör kamrater diskutera om individualismen och att den ene tager ordet i så vidsträckt bemärkelse så att hela världen består av individualister. Säkert kan det inte existera individer utan en viss grad av individualism, icke existera en tanke som inte hyser ett grand av individualism. Tager jag ordet i en lös och vidsträckt betydelse så är var och en som tänker individualist. Jag kan också fatta det så trångt, så strängt och så absolut att det icke längre låter sig appliceras på någon.

Ni har bevistat eller kommer att närvara vid diskussioner där någon av debattörerna bevisar för er att ett ord passar till allt och alla under det att en annan åter för er bevisar att det passar för ingen och till intet. Ett ord vilket som helst kan på en gång vara en punkt utan utsträckning eller den utstrålande bortflyende oändligheten.

En spetsfundig kamrat skulle med samma lätthet kunna bevisa både att jag inte är individualist och att alla

människor äro det. Men ni förstår väl att sådant endast är polemiska argument. Det är lek. Mycket ofta blir den som leker på sådant sätt den förste att anklaga leken, han menar inte illa därmed; han är naiv.

Emellan den trånga och rena innebörden att det aldrig funnits någon individualist och att Diogenes kan vägra detta namn åt sin lärare Antistenes och den vida, alltomfattande, oändliga som gör en Charles Maurras till individualist eftersom han uttrycker sig olika mot sin granne som annars är lika god rojalist som han själv finnes ett antal mellanliggande betydelser som äro de enda intressanta emedan de ensamma säga något. Att säga allt är ett sätt att icke säga något emedan det är att sammanblanda allt.

Av dessa talrika mellanliggande begrepp kan jag efter godtycke taga än det ena än det andra men det är nödvändigt att jag känner risken. Jag måste vinnlägga mig om att undvika den under loppet av en och samma intellektuella operation. Utan detta är min meditation icke mycket värd emedan den balanserar på en tvetydighet; under det jag själv tror mig betrakta en sak ser jag i stället en annan.

Emedan jag är individualist kan jag alltså icke definiera. Men jag bör framhålla i vilken betydelse jag i denna här föreliggande betraktelsen fattar ordet individualism.

Man bestämmer i synnerhet genom negationer och uteslutningar. Det har t. ex. hänt Clemenceau att han påstått sig vara individualist. Jag tager icke ordet i samma bemärkelse som Clemenceau. Jag skall icke taga det i samma bemärkelse som den borgarna skryta med att anlägga. Och om kamrater här — jag vet att det finns sådana — äro särdeles upptagna av ekonomiska frågor så komma icke heller vi att sammanträffa. Därför att i allmänhet, och denna gång i synnerhet intresserar jag mig icke mycket för ekonomiska spörsmål. Varför, säger jag icke, utan anmärker endast att för mig kunna de ekonomiska frågorna icke lösas direkt och att så snart man överenskommit att icke längre syssla med deras lösning så lösa de sig i och därmed själva, i det närmaste.

Jag kan också taga ordet individualist i metafysisk bemärkelse. Jag skulle kunna söka utforska vad som är individens väsen. Men jag går inte heller åt det hållet. Det är alltför djupt eller alltför högt. Låt oss inte förirra oss i drömmar. Även om jag inte vill bevisa något önskar jag dock att tangera verkligheten så nära som möjligt.

Följaktligen lämnar jag åsido borgerlig individualism, ekonomisk och metafysisk. Och examinerar endast de olika arterna, eller hellre, olika arter — ty jag är inte viss om att kunna giva en komplett uppräkning av dem — av den etiska individualismen.

Jag har använt ordet *etisk* hellre än *moralisk* som är det allmänna. Men jag tycker icke om den senare termen eller den bild den visar för min syn. Jag betraktar etiken som ett genus (släkte) vari jag särskiljer två arter: moralen och förnuftet.

Och i förnuftets namn dömer jag moralen.

Många individualister ha för övrigt förklarat sig för immoralister. Stundom anser jag mig själv också för immoralist. Givetvis med villkor att man icke fattar denna förklaring som skulle jag avstå från att leva ett förnuftsenligt och måttligt liv. Jag söker att medelst förnuftet ej med moralen giva mitt liv dess rytm.

Det blir alltså ett visst antal individualistiska förnuftskategorier jag denna gång vill försöka att särskilja.

De individualistiska förnuftsbegreppen och individualismens sedebegrepp (etiska uppfattning) äro metoderna för att förverkliga sig själv. De giva oss en viss makt över oss själva. Men ingen makt existerar som ej stöder sig på kunskap. Ehuru mycket divergerande, utgå de individualistiska förnuftsreglerna från en gemensam punkt. All etisk individualism begynner med Sokrates sats: »Känn dig själv.»

Denna så individualistiska maxim har dock av Sokrates största men otrognaste lärjungar uppfattats på ett föga individualistiskt sätt.

I Menon, en av Platons ryktbaraste dialoger se vi Sokrates utfråga en ung slav medelst underbart skickliga frågor och förmedelst denna metod leda honom till att på en given kvadrat konstruera en annan dubbelt så stor som den givna. Om Sokrates ännu levat när Platon skrev Menon skulle han säkert som senare Lysis sagt: »Vad mycket denna unga man kommit mig att säga på vilket jag aldrig har tänkt!» Kanske skulle han med ännu större allvar uttryckt sig: »Huru mycket har inte denna unge man kommit mig att säga som är helt och hållet motsatt det jag tänkte.»

Detta tillvägagångssätt att genom slavens svar finna hos sig själv det som förut aldrig funnits där, saker som vi uppfinna, skapa, drömma, såsom: kvadraters mått och diagonaler var det icke som Sokrates tänkte på när han sade: »Känn dig själv.»

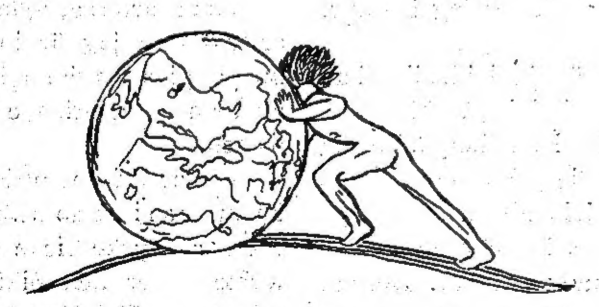

Betyder förstatligandet av produktionsmedlen socialism eller ett steg på vägen mot socialism?

Av C. J. BJÖRKLUND.

***

Det finns två socialistiska riktningar. Den ena är statsvänlig, den andra är statsfientlig; den första vill riva ner alla skrankor mellan producenten arbetaren och produktionsmedlen, den andra vill upprätthålla staten i en eller annan form, såsom förvaltningsorgan exempelvis, men även som myndighetsorgan, vilket är liktydigt med herravälde icke allenast över tingen utan även över människorna. Till denna första riktning inom socialismen hör anarkismen. Anarkismen, läran om förvaltningen och ägandet av tingen genom organisation utan stat, är den förnämsta representanten för den förstnämnda riktningen. Det är väl onödigt tillägga att ordet socialism här brukas i betydelsen av att alla läror som vilja en grundväsentlig förändring i det kapitalistiska samhällssystemet äro att hänföra till socialism.

Låtom oss till en början sysselsätta oss med ordet stat för att sedan gå vidare och undersöka om produktionens förstatligande kan kallas för socialism eller, är liktydigt med att vi närma oss socialismen i den ena eller andra formen.

Vad är stat?

Staten karaktäriseras av att den är en klassorganisation, klassamhällets organ för att hålla lönearbetarklassen kvar i slaveri, utsugning och förtryck. Ett samhälle med stat är alltid ett klassamhälle. Det finns ingen socialist som kan förneka detta. Om någon socialist skulle förneka denna sats är han antingen en ohjälplig fanatiker eller ett dumhuvud, som det är lönlöst att byta ord med.

Vad är socialism?

Det finnes ofantligt många definitioner på detta ord, och jag skall icke trötta läsaren med att upprepa dessa definitioner, utan i stället ange med några ord vad socialismen vill och strävar efter. Socialismen vill avskaffa klassherraväldet. Detta tänkes ske genom att »socialisera» produktionsmedlen. Om vi nu äro överens om att stat är klassherravälde, och detta måste alla socialister vara överens om, så måste naturligtvis staten avskaffas för att socialismen skall råda. Detta är logiskt.

Eller hur?

Det går icke att genom knep komma undan denna logik. Den socialist, som medger att staten är den härskande klassens organ för att exploatera och hålla lönearbetarklassen i ett tillstånd av förtryck, upprätthålla det nuvarande produktionssättet, måste också medge att staten måste avskaffas för att vi skola nå fram till socialism. Ty vad är socialism? Jo, avskaffandet av klasserna, upphävandet av klassherraväldet. Således mås-

te en konsekvent socialist vara motståndare till staten i varje form, och därför äro anarkisterna just de mest utpräglade socialister, ty de vilja frihet från staten och att producenterna själva skola organisera produktionen; de vilja reducera statens funktioner till mindre än ett minimum, till intet. Inga skiljemurar skola resas mellan producenterna, de arbetande i de olika industrierna, och produktionsmedlen.

Under kriget skedde i alla länder ett oerhört utökande av statens funktioner på så gott som alla områden. I den socialdemokratiska pressen kunde man få läsa att detta var liktydigt med att vi närmade oss socialismen. Men då det visade sig, till exempelvis här i Sverige ifråga om kommissionsväsendet, att allmänheten reagerade synnerligen starkt förklarades det att detta statens utökande av sina funktioner till områden som förut varit förskonade från statens griparmar just ingenting hade med socialism att skaffa. I det svenska parlamentet kan man iakttaga att i vissa fall högern och liberalerna motsätta sig att kronan, staten, utvidgar sina maktområden och sina funktioner. Socialdemokraterna återigen strida för att staten skall äga monopol på skogar, vattenfall, industrier etc. I Sverige äger ju också staten jord, skogar, vattenfall, industrier, järnvägar, och har monopol på tobakstillverkningen, brännvinsutskänkningen, post, telegraf etc. Vattenfallsverkens, domänförvaltningens, postens, järnvägarnas och telegrafens etc. budgeter äro undandragna den allmänna budgeten, men detta ändrar ingenting i själva det faktum att det är staten som har monopol på dessa områden.

Alla europeiska stater äga mer eller mindre fullkomligt herraväldet över järnvägar, telefon, post, telegraf, tobak, alkohol, kali, petroleum, vattenkraft skogar etc. Den preussiska staten tjänade år 1909—1910 på sina jordegendomar, skogar, gruvor, järnverk, saltverk och järnvägar 370,400,000 miljoner mark. Den franska staten tjänade redan före kriget 300 miljoner på sitt tobaksmonopol. Men vad är orsaken till att staten icke »endast» nöjer sig med att vara gendarm, polis, förmyndare, general, lärare, utan även vill vara industriledare.

Staten behöver pengar, mycket pengar, till militär, polis, domare och fängelser, och då det går lättare att få in dessa pengar genom att slå under sig produktionsmedel än genom direkta och indirekta skatter har naturligtvis staten ingenting att invända mot att bli företagare och genom monopols upprättande utesluta alla konkurrenter. Skälen till att staten slår under sig exempelvis järnvägarna äro av militär natur. De enda länder som icke visat större intresse för järnvägarnas nationaliserande äro England och Amerika. Men dessa länders järnvägar spela icke så stor roll då det gäller krig som andra länders järnvägar.

Förstatligandet av produktionsmedlen är icke en seger för socialismen. Att staten, som är ett organ för klassherraväldet, blir starkare och utökar sina maktområden kan under inga förhållanden vara liktydigt med att socialismen vinner några segrar, utan

snarare tvärtom. Då de kapitalistiska partierna, högern och liberalerna, i vissa fall motsätta sig, men märk väl endast i vissa fall, utökandet av statens maktområden, så är det icke därför att de vilja försvaga staten utan därför att olika synpunkter göra sig gällande om var gränsen för statens monopol och de enskilda kapitalisternas monopol bör gå. Bägge dessa slag av monopol har emellertid ingenting med socialism att skaffa.

Då lantmännens bank efter sina svindelaffärer blev bankrutt och hjälptes på benen genom ett anslag av 20 miljoner från den socialdemokratiska regeringen, så påstods det att finansministern, Thorsson, ville bevilja miljonerna för att staten därigenom skulle få tillfälle att senare övertaga banken och ombilda den till statsbank. Detta skulle vara ett steg mot socialiseringen, vilken alltså ansågs liktydigt med statens övertagande en bank. Statens övertagande av vissa industrier, statsindustrier och statsmonopol, skulle alltså vara liktydigt med socialisering. Ingenting kan vara oriktigare. Om staten övertar en industri är av ingen betydelse för socialismen, ty arbetarna äro fortfarande utsugna, all profit går till staten, som är ett klassinstrument. Arbetarna äro i statsindustrierna och statsmonopolen lönearbetare, som arbeta för staten i stället för enskilda kapitalister. De ha ingen del i företagets ledning, icke ens del i vinsten, som hos amerikanska kapitalister.

Slutsatsen av vårt resonemang blir att produktionsmedlens förstatligande har ingenting med socialism att skaffa. Inga skiljemurar mellan produktionsmedlen och producenterna!

DE RELIGIÖSA IDEALISTERNA och verkligheten.

Av MIKAEL BAKUNIN.

***

Den allmänna erfarenheten som — en gång för alla — är det enda upphovet och källan till alla våra kunskaper, visar oss för det första, att varje förstånd alltid är bundet vid en eller annan djurisk kropp, och för det andra, att styrkan, intensiteten i denna djuriska funktion beror på den djuriska organismens större eller mindre fullkomlighet. Detta andra resultat av den mänskliga erfarenheten kan tillämpas icke bara på de olika djurarterna, men vi finna att den också bekräftas med avseende på människan, vars intellektuella och moraliska kraft så uppenbart endast avhänger av deras organisms större eller mindre fulländning, som ras, som nation, som klass och som individer, att det är onödigt att uppehålla sig synnerligen vid denna punkt.

Men idealisterna, alla de som tro på den mänskliga själens okroppslighet och odödlighet, kommer i stor förlägenhet vid åsynen av den skillnad som existerar mellan rasernas, folkens och individernas förstånd. Hur skola de kunna förklara denna skillnad med mindre att de gudomliga partiklarna äro olika fördelade? Olyckligtvis finns det ett allt för stort antal människor som äro slöa, dumma ända till idiotism. Skulle de månne då ha fått på sin lott en partikel som samtidigt är gudomlig och dum? För att komma ut ur denna svårighet måste idealisterna nödvändigt antaga att alla människornas själar äro lika, men att de fängelser i vilka de äro innestängda — de mänskliga kropparna — äro olika, en del mera lämpade än andra att tjäna som redskap för själens rena andlighet. På detta sätt skulle den ena själen till sin disposition ha erhållit mycket fina organ, och den andra mycket grova. Men detta är distinktioner som idealismen icke har lov att använda sig av, som den icke kan använda sig av utan att tappa bort sig i inkonsekvens, och i den grövsta inkonsekvens. Ty gentemot själens absoluta okroppslighet förförsvinner alla kroppsliga olikheter och allt det som är materiellt måste alltid framstå som lika grovt och absolut grovt. Den avgrund som skiljer själen från kroppen, den absoluta okroppslighet från den absoluta kroppslighet, är oändlig. Följaktligen måste alla olikheter — för övrigt oförklarliga och logiskt omöjliga — som kan existera på andra sidan avgrunden, i materien, vara lika med noll för själen och icke tillstädesvarande, och kan icke och skall icke öva något inflytande på den. Med ett ord: det absolut immateriella kan icke inneslutas, hållas fängslat, och ännu mindre uttryckas i någon som helst grad av det absolut materiella.

Av alla de grova, i idealisternas mening materialistiska, det vill säga brutala föreställningar, som har frambringats av människornas okunnighet och ursprungliga dumhet, är den om en omateriell själ i en materiell kropp säkert den grövsta, den krassaste. Och ingenting bevisar bättre hur allsmäktigt gamla fördomar verka även på de bästa andar än detta i sanning beklagliga faktum, att män, begåvade med en hög intelligens, kunna tala om detta ännu den dag i dag.

På andra sidan är det säkert, att ingen människa någonsin har sett eller kan se den rena anden, lösgjord från varje materiell existens, existerande avsöndrat från varje djurisk kropp. Men om ingen har sett den, hur kunna då människorna tro på dess tillvaro? Ty denna tro är ett allmänt känt faktum, och om än icke universell, som de religiösa idealisterna påstå, i varje fall mycket utbredd och därför också fullt värdigt vår respektfulla uppmärksamhet. Ty en allmänt utbredd tro, hur enfaldig den än må vara, utövar alltid ett alltför stort inflytande på människornas öden för att man skall ha lov att ignorera den.

*

Men intill dess massorna nått så långt i kunskap — skola de så låta sig regeras av vetenskapsmännen? Gud bevare oss väl! Det skulle vara bättre för dem att vara utan vetenskapen än att regeras av de lärde. Den första följden av de lärdas regering skulle bli att vetenskapen gjordes otillgänglig för folket. Det skulle nödvändigt bli en aristokratisk regering, eftersom vetenskapens nuvarande institution är en aristokratisk institution. Intelligensens aristokrati, i praktiskt avseende det mest oförsonliga och i socialt avseende det mest övermodiga och oförskämda — sådan skulle den regering bli som tillsattes i vetenskapens namn. Denna regering skulle vara i stånd till att paralysera livet och rörelsen i samfundet. De lärda äro alltid inbilska. Alltid självförnöjda o. alltid vanmäktiga skulle de komma att blanda sig i allt, och alla livets källor skulle torka in under deras abstrakta och lärda anda.

Än en gång — det är livet självt, icke vetenskapen, som skapar livet. Endast folkets egen omedelbara handling kan skapa folkets frihet. Det skulle utan tvivel vara mycket fördelaktigt om vetenskapen redan i dag kunde upplysa folkets spontana marsch mot sin frigörelse. Men bättre att vara utan ljus än att ha ett falskt ljus med det uppenbara målet att vilseleda folket. För resten kommer folket icke att fullständigt sakna ljus. Ett folk har icke förgäves genomlupit en lång historisk bana och betalt sina misstag med århundraden av förfärliga lidande. Det praktiska hopsummerandet av dessa smärtsamma erfarenheter bildar en slags efterlämnad vetenskap, som i vissa avseenden är värd lika mycket som den teoretiska vetenskapen. Dessutom finns det en del av den stridande ungdomen bland de borgerliga studerande, som känner tillräckligt hat mot lögnen, mot hyckleriet, mot orättfärdigheten och mot bourgeoisiens feghet för att ha mod

att vända det ryggen och som besitta tillräcklig eld för att utan förbehåll sluta sig till proletariatets, rättfärdiga och mänskliga sak. Dessa komma — som jag redan sagt — att bli folkets broderliga lärare och bringa det de kunskaper det ännu fattas och därigenom göra varje regering av lärda fullkomligt onyttig.

Om folket måste akta sig för de lärdas regering, så har det ännu mycket större orsak att akta sig för de inspirerade idealisternas. Ju mera uppriktiga de äro, dessa troende och dessa himmelens diktare, desto farligare bli de. Den vetenskapliga abstraktionen är en förnuftig abstraktion, sann i sitt väsen, nödvändig för livet, vars teoretiska representant och samvete den är. Den kan och den måste upptagas och smältas av livet. Den idealistiska abstraktionen, Gud, är ett förtärande gift, som ödelägger och sönderfräter livet, som förfalskar och dräper det. Idealisternas högmod, som icke är personligt men gudomligt, är oövervinnerligt och oförsonligt. Det kan och det måste dö, men det vill aldrig vika, och så länge det ännu har ett andedrag tillbaka, så länge kommer det att försöka tvinga världen under sin Guds häl, liksom Preussens löjtnanter, dessa praktiska idealister, önskar se världen krossad under sin kungs sporrklädda stövel. Det är samma tro — föremålen äro icke ens synnerligen olika — och samma resultat av tron: slaveriet.

Samtidigt innebär det den krassaste materialisms triumf: det behövs icke påvisas för Tysklands vidkommande, ty man måste sannerligen vara blind för att icke se det i detta ögonblick. Men med avseende på den gudomliga idealismen finner jag det ännu nödvändigt att påvisa det.

*

Liksom hela den övriga delen av världen är människan även en materiell varelse. Anden, förmågan att tänka, att mottaga och återgiva olika intryck såväl inre som yttre, att erinra sig dem sedan de förflutit och med hjälp av inbillningskraften åter framställa dem, att göra jämförelser och skilja mellan dem, att abstrahera deras gemensamma bestämmelser och därigenom skapa allmänna eller abstrakta begrepp och att slutligen forma idéer genom att gruppera och kombinera begreppen på olika sätt — förståndet med ett ord, den ende skaparen av hela vår ideella tankevärld, är en egenskap hos den animala kroppen och särskilt hos den fulländade materiella organisationen, hos hjärnan.

FOLKENS FRIHETSSÅNGER.

Internationalen.

Av P. Ö.

"Internationalen" har med Marseljäsen det gemensamt, att den tillkommit i ett utomordentligt ögonblick, i ett skede då man trodde sig stå inför en vändpunkt, en ny epok i historien. "Internationalen" var ett av de spontana, sprudlande "I-gevär-ropen" för Pariserkommunen. Den var ämnad som en frisk fläkt i det kvalm som rådde, den ville ge något nytt, fånga arbetarnas intresse för ett moment, för en kamp mot deras verkliga fiende, kapitalets herradöme. Kejsardömets män hade inbillat dem, att preussarna voro deras dödsfiender.

Efter slaget vid Sedan 1870 följde för fransmännen en nattsvart tid. Då stod Bismark och Moltke, där våra dagars Poincaré och Millerand stå. Bland de franska arbetarna rådde förtvivlan. Enda räddningen ur eländet ansågo de socialistiskt sinnade ligga i en revolution, och stärkta i tanken, att den mot stabilisering gående (första) Internationalen skulle kunna ge stöd, satte både socialister och anarkister i gång med en revolutionspropaganda, vars intensitet och hetsighet länge får söka sin like i historien. Man ställde sig i gathörnen, på restaurangerna, i soldatleden, ja, i tal, i skrift, i sång, ja, överallt predikade man revolution och vädjade till arbetarna, att beväpna sig för att slå ned det reaktionära kejsardömet, och som en länk i denna agitation kom "Internationalen" till.

Bekant är, att Marseljäsen mer och mer övergått att bli en nationell sång. Detta kände kanske skalden, författaren till "Internationalen", starkare än den vagt sammanslutna massan av arbetare. Skalden, känd och aktad i arbetarklubbarna för sina skaldiska försök med socialistisk tendens, ville på sitt sätt dra sitt strå till stacken och slungade därför ut "Internationalen", med vilken han ville markera ett nytt skede i socialismens och revolutionernas historia.

Det exakta datum då den skrevs är mig ej bekant men konstaterat är, att den sjöngs i arbetarklubbarna i början av februari, varför den med sannolikhet torde ha blivit skriven i slutet av januari eller under de första dagarna av februari (1871). Efter detta har sången endera upptagits i något radikalt organ eller blivit spridd på lösa blad, ty då man härnäst får höra sången är den 18 mars, då 100,000 arbetare draga kanoner upp på Montmartres höjder för att beskjuta staden, vilket dock inte skedde, eftersom borgarnas trupper kapitulerade och drogo bort. Det var här, från dessa mäktiga höjder, parisarbetarna för första gången mera offentligt läto sångens toner dåna ut över staden.

Att sången kom för att markera det stora "uppbrottets skede" det varseblev man. Sången bär också som titel i sina första editioner "Uppbrottets sång", en titel som framgått ur sångens andemening och själva upptaktsorden:

Debout! les damnés de la terre!
Debout! les forcats de la faim!
(Upp, ni jordens förbannade!
Upp, ni hungerns bojsmidda!)

Då parisarna nästa gång få höra "Uppbrottets sång" är under dagarna den 26 och 28 mars, då Kommunen utropades och stadfästes. Detta var sångens första högtidliga ögonblick. "På Bastiljplatsen stod musiken och spelade Marseljäsen under röda banér, och då denna var slut började massan sjunga "Uppbrottets sång", några musikanter försökte ackompanjera, men i saknad av noter uppgavs försöket och sången sjöngs utan musik"; allt enligt meddelande från en av Kommunens många hävdatecknare.

Sångens första era var, kan man säga, blixtlik. Den föddes med Kommunen och gick med den i tystnadens grav för några år. Sista gången den i trotsigt övermod torde ha blivit sjungen under sin första period, var, då några kvinnor, som visste att livet var slut för dem, vid muren på kyrkogården Père Lachaise togo upp sångens första strof, vilket retade de fusiljerade Versaillestrupperna så, att dessa svarade med Marseljäsen och under tonerna av denna sång nedmejades de sista verkliga hjältarna i Pariserkommunen.

Detta var den 27 maj och den dagen är Kommunens dödsdag.

Därmed är det tyst om sången. Ty de som ännu kunnat sjunga den vågade icke uppehålla sig i landet för de Tierska mördarligorna; de måste fly till utlandet, och bland dem som flydde var författaren till "Uppbrottets sång" Eugéne Pottier. Sången tog han med sig till Belgien, dit han flydde. De belgiska arbetarna, som fingo höra sången fingo den kär, och de bruka sången på sina nationella möten liksom vi bruka "Arbetets söner". Det var i Belgien sången, på grund av vädjan från belgiska arbetare, att skalden skulle dedicera sången till (första) Internationalen, erhöll den titelrubrik den nu har, nämligen "Internationalen".

Då Pottier biföll de belgiska arbetarnas önskan omredigerade han tre av sångens strofer, så att sångens text fick en alltigenom internationell prägel. Överlämnandet av sången till I Internationalens kongress i Haag 1872 lär också ha skett, men under vilka former det skedde omnämnes ej. Den hade i varje fall ingen preciserad melodi vid denna tidpunkt.

Första Internationalen slogs sönder följande år och sedan glömdes sången. Det enda land där den ännu hölls vid liv torde ha varit Belgien. Det hörs emellertid intet till sången förrän i slutet av 1879, då *Peter Krapotkin* kommer till Frankrike. Kamraterna möta honom med sång; han förvånar sig över att de våga sjunga Marseljäsen offentligt — den var kort förut upphöjd till nationalsång, något som han inte visste. Det berättas för Krapotkin att man vågar sjunga sånger av vida farligare karaktär.

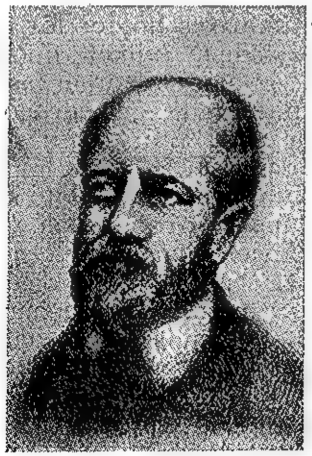

EUGÉNE POTTIER.
Internationalens författare, född 1834, troligen i Paris. Död i nov. 1887 i Paris, ligger begravd på kyrkogården Pére Lachaise.

Så sjunger man "Uppbrottets sång", eller, som den redan nu hette, "Internationalen".

De överlevande av Kommunen hade fått amnesti 1880. De kommo åter till Frankrike, och överallt i länderna började arbetarna åter att tro på en internationell samverkan. Det arbetades rastlöst för att få till stånd en ny International, den II.

Under något av åren 1886—87 utkom Pottiers dikter i häfte, och hos belgarna liksom hos skalden vaknade åter tanken på att få melodi till "Internationalen" för att på allvar få den lancerad, som en sång för all världens proletariat. Och de som voro mest ivriga voro skaldens flamländska kamrater.

Bland dem må nämnas särskilt en vid namn Delory och om honom samt hur sången fick sin melodi lancerad därom må i korthet berättas något.

*

Den man det internationella proletariatet har att tacka för de eldande toner varmed Internationalen sjunges var en flamländsk smedgesäll, vars tragiska livsöde gör en sorgsen till sinnes. Han gick mest under namnet Adolphe, medellång, men axelbred, stark som en björn, som uttrycket heter; hans av smedarbetet utvecklade händer voro förfärligt stora och fingrarna grova som tredjedelen av en vanlig mans handled, säger berättaren, flamländaren Adolphs mångårige vän Louis Bergot, järnarbetarnes förtroendeman, vars muntliga meddelanden ligga till grund för vad här säges om Adolph.

Men hur god och hederlig var han icke, ett riktigt mönster till son, för sin åldriga moder, för vilken han hyste en nästan kvinnlig ömhet och inte ville lämna ensam så länge hon levde. Han gifte sig heller icke förrän hon var död.

I många år arbetade han hos smedfirman Wallaert och som en ovanligt duglig arbetare hade han en präktig förtjänst. Genom goda vänner, av vilka ovannämnde Bergot var en, fick han stadsanställning i yrket och var därmed säkrad till sin ekonomiska framtid. Han gifte sig efter sin moders död, men hans hustru dog inom kort. Av sorg började han dricka och spela kort. Och hurudana förmaningar han än erhöll av sina gamla vänner, vilka förhjälpt honom till sin plats, så var hans moraliska motstånd för alltid brutit.

Då tyskarna ockuperade stad efter stad och trampade allt under sin järnhäl vid deras blodiga framfart i Flandern blev även Adolph utskriven till krigstjänst. Hans stolta natur och misstänksamma karaktärsläggning gjorde emellertid livet surt för honom hos "boscherna", och han trodde sig alltid vara förföljd. Tyfusepidemi uppstod och många av hans vänner ryktes bort. Adolph, ett misstänkt fall, fick order att varje dag infinna sig på mi-

ADOLPHE DEGEYTER.
Internationalens tonsättare. Flamländsk smedgesell. Begick självmord, 57 år gammal, år 1916.

litärlasarettet för att där lämna tarmprov, men en dag underlät han att gå dit. Dagen efter hotades han med arrestering. Han blev utom sig av tröstlöshet och då kvällen kom lade han en snara om sin hals och gick in i evigheten. Detta hände den 15 februari 1916. Den 17, en torsdag, begravdes han under hellande regn. Begravningen var civil, men trots detta skingrade den tyska polisvakten vid kyrkogårdsgrindarna begravningsföljet.

Krigets dystra tider ha gjort sitt till att skaparen av Internationalens odödliga toner, icke fått den minnesvård, som är värdig hans minne, utan han vilar i ett undangömt hörn under en liten jordkulle överväxt med ogräs. På stadens södra kyrkogård ligger han. Då de första efterfrågningarna gjordes hos kyrkogårdsvaktmästarna, så visade det sig, att de skrivit hans namn fel: Dejacgher, men det är nu rättat. Den som tror sig finna kompositörens grav bland "betalande gravägare" blir grymt besviken. Nej, denne smedgesäll, detta barn av det verkliga proletariatet, skördade varken ära eller rikedom för sin gärning. Man finner hans grav bland "allmänna gravar", och där vid angivit datum finner man: Degeyter (Adolphe), 57 år gammal. Sektion 23, rad 6, grav n:r 13. Här, på en förfallen kyrkogård, där ogräset växer vilt, bland fallna träkapell, snedfallna träkors på en del gravar, skjuten bort i ett hörn bland de fattigas fattiga ligger hans grav. Ett snart förmultnat träkors med ett nummer, en järnplatta, röd av rost, bär namnet Adolphe Degeyter. I korsets mitt finnes en vit krona och den korta, men så rörande sista hälsningen: "Till vår onkel!"

Det var allt!

Men en gång borde väl den dag komma, då den internationella arbetarklassen skänker denne man en bautasten till evigt minne för framtidens släkten och för oss, som värmt oss vid den sköna rytmen i hans toner.

*

Vad nu själva melodin till Internationalen beträffar, har gjorts gällande, att denna skulle vara känd av de franska arbetarna redan under Pariskommunens dagar och känt är, att sången redan då hade en känd melodi. Så alldeles otroligt är icke, att denna melodi var på något sätt känd av bröderna Degeyter genom de många landsflyktiga kommunarderna. Långt innan den Degeyterska melodin kom ut, hade gjorts ansatser att uppteckna den melodi, som de franska arbetarna under Kommunens dagar sjöngo, men hade av någon anledning inte fullföljts.

Adolphs broder Pierre, som bosatte sig i Paris några år efter det melodin till Internationalen kom ut, har velat taga äran av att ha tonsatt sången, fast sanningen torde vara den, att han väl knappast gjort annat än upptecknat en del av den melodi, som var känd genom de landsflyktiga kommunarderna. Tack vare Adolphes vän Bergot, så veta vi nu hur denna melodi tillkom.

Bergot hade lärt känna denne store smed, fäktare och sångare, som bland kamrater gick under namnet Adolphe, och allt sedan sin barndom briljerat och förvånat folk med sin stora och präktiga baryton, och för kamraterna var det en sann njutning, att höra honom sjunga då de på söndagskvällarna råkades vid ett gott glas på källarkrogen. Han var dessutom musikalisk och har tonsatt flera sånger, förfärdigat flera kompositioner, som hans svåger, Cassoret, brukade föredraga i kamratkretsen.

Då Pottiers lilla diktsamling förelåg häftad något av åren efter amnestin för Kommunarderna kom en vän, Delory, till Bergot med Pottiers diktbok och var överförtjust i orden till Internationalen. Delory ville göra allt för att det skulle sättas melodi till sången.

Men av vem?

Av vem, frågade sig också Bengt Lidfors den gång då Internationalen skulle *översättas* till svenska, och svarade: vi ha blott en: Menander!

På frågan: vem skall sätta melodi till Internationalen, svarade Bergot: Adolphe! Bergot tog boken direkt ur Delorys hand och gick till Adolphe, som då bodde i rue de Valenciennes med sin mor. A. började läsa stroferna långsamt, som om han stavade orden, läste genom stroferna några gånger och började sedan gnola en melodi. Melodin tog han om flera gånger tills rytmen blev fullt bestämd. Han tillämpade den allra först på refrängen:

C'est la lutte finale,
Croupons-nous, et demain,
L'Internationale
Sera le genre humain...

Dagen efter sammanträffa de igen och Adolphe sjunger då alla stroferna samt spelar sedan melodin på sitt bygelhorn under det en stor glädje strålade i hans vackra ögon. Då han slutat, sade han:

— Käre Louis, jag har skrivit många sångmelodier förut, men detta är det bästa jag gjort; jag är alldeles säker på att jag *aldrig* gjort något som är bättre än denna.

Medan han arbetade fram melodin i dess allra första skede bar det sig så, att vi, berättar Bergot, kommo att flytta in i samma gata, nämligen cour saint Clément, och vi voro samman varje söndag, säger Bergot och tillfogar: andra söndagen efter det Adolphe fått texten sjöng han själv Internationalen för första gången, på den melodi den nu har, på källarkrogen i rue de Valenciennes. Vi kunde väl flytta vårt bohag hit och dit, men vi bytte sällan om restaurant, tillägger Bergot leende, som om han drömt sig tillbaka i den rosiga ungdomens dagar, då Adolphe och han voro unga.

Några dagar härefter sjöng Bergot sången för Delory på restaurant La Ferme, i rue de Béthune, där de då voro samlade omkring ett femtiotal vänner. Bergot måste sjunga den minst en åtta gånger. Kamrater, som hade melodin kvar i huvudet, skrevo omedelbart ned orden.

Kort därefter överlämnades sången med melodin till den av arbetare sammansatta sångkören "Arbetarlyran", som populariserade melodin på en större konsert, och för detta ändamål hade Adolphe satt melodin för två stämmor.

Efter den dag började Internationalen sin rond över världen.

Hur glad han än själv var över sitt resultat, så grumlades detta därav, att brodern i Paris ville göra gällande, att det var han som tonsatt sången.

Detta gick Adolphe djupt till sinnes och han gick ständigt i sorgbundna tankar över att man ville beröva honom rätten till hans stolta verk. Detta i förening med hans sorg över sin älskade hustrus död bröt honom, så att han till sist blev från sina sinnen när han hörde ett sångstycke föredragas.

Om någon kamrat av en händelse började gnola på ett sångstycke, så sprang Adolphe omedelbart på dörren. Detta blev hans största lidande, att höra sång, ty det påminde allt för mycket om hans egen konst och broderns handling med att vilja utge sig som tonsättaren av sången.

Grämelsen bäddade honom graven!

Det tycks vara en av gudarna så beslutad ordning, att skalder och genier skola vara de förskjutnas barn dem ingen aktar, men väl bestjäl på både gods, vänner och rättmätig ära.

*

Sångens melodi var således skapad och fullt färdig under 1887 — det år författaren till sångens odödliga strofer dog. Han lär emellertid genom Adolphes broder Pierre, ha fått höra om melodin och gladde sig obeskrivligt däråt, även om han icke fick uppleva den dag då sången skulle skalla ut från Paris i sin eldande melodi, ty Pottier dog i november 1887. Följande år förelåg melodin färdig och sången överräcktes nu till den år 1889 i Paris sammanträdande Andra Internationalen, där den sjöngs under stormande jubel.

Sången, nu på allvar den internationella arbetarklassens arvfådda egendom, flög ut över världen, buren av Degeyters eldande toner, och den tog med storm det ena landets arbetare efter det andras. Med undantag för Polens och ett par balkanländers arbetare är sången numera översatt till alla världens språk.

De senare årens revolutionära vågor ha fört sången vida i världen, ja, den gör nu som bäst sin rond bland de färgade folkens arbetare, något som observerades tydligt i referaten från den första kongressen för Österns folk nere i Baku för något år sedan. Visserligen fanns i flertalet länder socialistsånger före "Internationalen", men *den* kom som ett enande band för allt vad proletariat heter, och vad den varit och förnämligast är, en sång för det internationella proletariatets kongresser, skall den väl alltid förbli, hur det än splittras och hur många internationella sammanslutningar det än kommer att bildas, innan proletariatets framtidsland och lycka uppnåtts!

Det ligger utanför denna essays syfte, att granska de olika översättningarna jämförda med originaltexten, men det kan i korthet sägas, att den allra bästa översättningen presterats av portugiserna, vars sångtext på ett så åskådligt sätt visar diktens tankekärna och den sprudlande själen däri, även om i denna text Pottiers ord utbytts mot portugisiska uttryck. Som nummer två torde sättas norska översättningen av Olav Kringen, som har rutsch och kläm fast mycket enkla ord. Det första man märker hos Kringen är djärvheten i att med anapester ha ersatt orginalets 8-staviga jambvers.

Som god trea kommer svensken Henrik Menander, som första gången fick höra "Internationalen" i Belgien. Om någon lyckats ge denna dikts knappa, rent sentensartade uttryck den lyftning och begriplighet för de, vilka den avsetts för, så har Menander gjort detta. Ja, i svensk översättning är den vad texttrogenhet beträffar i vissa strofer *bättre* än Kringens, även om dens enkelhet ej är Kringens. Vad som gör Menanderska översättningen så klar jämförd med texttrogenhet är, att han förstått gripa samma bilder som Pottier, men hållit dem språkligt samman. Och även det, att Menander sökt frammana Pottiers dikts inre glöd och känsla, som just var så utmärkande för (första) Internationalen med sin omedelbara, rent frenetiska kamplust sammangjuten på ett underbart sätt med franska folkets blanquistiska revoltkynne och kolartro på våldets makt i kampen mellan klasserna. Det är just detta som inte många skalder orkat med. Tumningar ha därför skett.

Till de, efter ovannämnda, vilka man också kan räkna som de bättre översättningarna kommer främst den danska översättning, som utfördes av Hans Laursen för syndikalistorganet Solidaritet 1912. Och att ej förakta är den översättning Karl Marx' dotter Eleonor utförde till engelska på sin tid. Till den är blott det att foga, att den råkat i glömska. Engelsmännen förneka sig aldrig. Andliga klumpfötter på allt, som ej har engelsk stämpel, sjunger detta lands arbetare aldrig "Internationalen". Faktum är, att den stora arbetardelegationen, som var i Moskva 1921 icke tog varken ton eller ord i mun då denna sång sjöngs av de tusenden på Röda torget som hälsade denna delegation välkommen. Jo, hör och häpna, författaren Bertrand Russel, som var med i delegationen, medsjöng den tyska texten — och då befann sig i detta sällskap Snowden, Turner, ja, själva Robert Williams!

De tamaste översättningarna, för att inte säga larvigaste, äro amerikanernas av Ch. Kerr, tyskarnas av F. Diederich och ryssarnas. Här finnes inte blott öppenbara brister utan stympningar — och då är vad den ryska beträffar det ryska språket det på vilket allt mellan himmel och jord *kan* tolkas. Orden:

"Fstavaj, prokljatjem zakleimjonny,
vjes mir golodnych i raboff"

ge visserligen en vision om hungrande, trasiga satar i Oknadistriktet utanför Petrograd, men heller inte mer. Esternas och letternas har jag både hört sjungas och läsas, men då jag ej i den mån jag önskar behärskar dessa språk har jag ej kunnat avgöra hur man här kommit från sin uppgift. Att den lettiske översättaren med upptaktsorden:

Us zilmu mostet darba laudis,
tu wisu semju mehrgu bars!
Sem bada lahsta deesgan snaudis,—
pehz zihnas slafpst mums brihvais
gars,

kallar sina bröder "de som sova i förbannad hunger, medan deras själ törstar efter strid", förstår jag men knappast mera.

Men vi ha också sådana översättare, som gjort alldeles nya ord till Degeyters melodi. Danske partiskalden A. Meyer gjorde på beställning av sitt parti alldeles nya ord till "Internationalens" musik för att danska socialdemokraterna skulle kunna visa sig med en sång på den i Köpenhamn avhållna kongressen 1910. Av Meyers refräng får man den förnöjsamma stämning, som fyller en dansk då han drar ut till Klampenburg för att sova under bokars lummiga kronor. Rykten påstå, att Meyer skulle vara översättaren till den anonyma text, som för några år sedan medtogs i socialistisk sångbok, men så är icke fallet, ty denna i allo briljanta och schwungfyllda text är Hans Laursens från 1912. Det enda man kan säga mot denna är att den gjorts med den Menanderska texten vid sidan om orginalet. Det hörs på själva refrängen:

Vaagn till kamp av Jer Dvale,
til den allersiste dyst!
og Internationale
slaa bro fra Kyst til Kyst!

Italienarna ha följt Meyers exempel, men detta är säkert icke ett partibeslut, utan en fläkt av deras sprättiga humör, som ej förstått den kamplusta, som fyllde skalden, då han skrev sin sång. Den italienska texten saknar därför både klo, schwung och takt. Hör blott:

Rosso un fior c'é in petto fiorito;
una fede cé nata in cor!

Man kommer att tänka på en soldrickande italienare promenerande runt via caracciolo i Neapel med en röd ros i knapphålet, gå där i tron att rosen gjort honom till socialist och kommit hans hjärta att slå i takt med det revolutionära proletariatets. Till dessa fria, alltför fria översättningar med ett absolut förgätande av varje som helst försöksföljning av orginaltexten har man endast att uttrycka sitt stora missnöje å det övriga världsproletariatets vägnar, å deras nota bene, som ej fått en verklig översättning av sången. Nu är det så med denna dikt, att den har strofer, som, om de skulle översättas ordagrant, säkerligen bringat översättaren i kontakt med tryckfrihetslagarna i vissa länder!

"Internationalens" femte strof uppmanar arbetarna, att hålla sina gevär på ett för fiendesoldaten ofarligt sätt, men se till att rikta dem i stället mot det egna befälet. I flertalet översättningar har denna strof måst strykas.

Men det finnes länder som ha denna strof översatt, och ett bland dem är — *Sverge.* I svensk text lyder den:

Regeringarna oss förtrycka,
slå ned tyrannerna i fred.
Med värnpliktsstrejk vi skola rycka
just deras bästa vapen ned.
Kom mot oss sen ni kannibaler,
ty stå vi alla såsom en
skall deras morska generaler
snart sina kulor få igen.
:|: Upp till kamp emot kvalen
etc. :|:

Om Menander är översättaren torde ej med säkerhet kunna sägas, men texten är inte alls olik den han skulle kunna ha gjort. Strofen sjöngs i alla fall som en morgon- och aftonpsalm på alla våra lägerplatser under krisen med Norge 1905. Den blev inom kort beslaglagd, men den har lärts in hos tusental av arbetarpojkar och den lever än i det "fördolda" och i de ungsocialistiska klubbarna.

*

Hur nu än en del socialistskalder i ett antal länder behandlat den franska texten till "Internationalen", så torde likväl med visshet kunna sägas, att vad man inte kan ändra är melodin, ty den är något som så växt sig fast, att den inte kan rubbas, eller ens ändras. Bortsett från att texten här och där blivit klädd i helt andra ord än dem skalden Pottier skulle velat se, kommer dikten otvivelaktigt, i tider, kommande och gående, att förbli en sång för de Internationella kongresserna. Dessa klingande ord skola alltid locka till kamp och offerdåd:

C'est la lutte finale,
Groupons-nous, et demain,
L'Internationale
Sera le genre humain!

Det är för att tala med Menander:

Upp till kamp emot kvalen,
sista striden det är,
ty Internationalen
åt alla lycka bär!

Eller för att låta höra en ren prosaöversättning:

Det är den sista striden:
låtom oss samlas,
så skall i morgon
Internationalen vara mänskosläktet!

*

Det har inte saknats försök att göra Eugéne Pottier till en "proletärskald", men han är född av borgerliga föräldrar, vilka höllo honom i tecknarlära i Paris. Att han haft att utstå umbäranden under sin studietid vore ju både dumt och löjligt att förneka, men icke i värre grad än andra på

denna bana arbetande. Det bör kanske till detta meddelas, att det hörde till sällsyntheterna att icke en *talangfödd* tecknare skulle slå sig igenom i Paris, ty ingen stad har sådan uppsjö på tecknare som Paris. I ingen stad är tecknarkonsten så högt uppdriven som i Paris och det är säkert den enda stad, där man också vet uppskatta tecknarkonst. Paris är till sist den enda stad i världen, där man rest staty åt en tecknare.

Pottier måste för att kunna hålla livet uppe under sin studietid söka en "vid sidan om utkomst", och hans diktaråder kom honom här till pass. Hans läggning var revolutionär, och hans första dikter äro också en storartad hyllning till 1848 årsrevolutionen, i vilken han levde med som pojke.

Hur gärna jag skulle velat ge en exakt biografi över denne i skuggan skjutne skald har det icke varit möjligt utöver de torra här nedan lämnade fakta. Han är född 1834, men var? Kom emellertid tidigt till Paris' tecknarskola. Var i arbetarklubbarna före Pariserkommunen, känd för sina socialistiska dikter. Soldat i kriget mot de framträngande preussiska arméerna, men då fronten bröts sönder och det sociala eländet började tog han sitt parti och blev revolutionsagitator, skrev dikter för revolutionen, kämpade på barrikaderna för Kommunen, valdes till medlem av Kommunen, var en av beslutande utskottet — hans namn finnes på flera dekret, och som hans mest humana gärning räknas, att han slog sönder bordellerna och genom dekret frigav "de vita slavinnorna".

Han kämpade sig blodig på samma frontavsnitt som Louse Michel, kom undan Thièrs mördarligor, satt några dygn i ett källarhål, innan han rymde till Belgien, kom åter 1880 men var då bruten gubbe och dog år 1887 i Paris. Begravningen skedde i början av november och han följdes till kommunardernas vilorum av över tiotusental arbetare med röda dukar.

Vid begravningen kom det till blodigt polisslagsmål. Tvenne arbetarledare häktades. Dessa frigåvos inom kort och de två poliser, som börjat uppträdet blevo avskedade.

Skaldens dikter, vilka han strött omkring sig för att kunna leva äro, om de icke redan utkommit, under utgivning i samlat verk, och då det en gång föreligger kan man kanske erhålla en fullständig bild av denne bland det internationella proletariatet älskade man.

Numera äger varje folkslag hans dikt, men länge var den blott en sång för fransmän, belgare och engelsmän, och som det fjärde folk som erhöll den i översättning voro vi svenskar.

*

Den svenska arbetarklassens tack för den översättning vi äga av sången, tillfaller Arbetets söners förf. H. Menander. Den skulle väl honom förutan blivit översatt även till svenska. Men det är hans tolkning, som vi älska och erkänna, som den värdigaste av tolkningar, då den säger fullt ut vad urtexten innehåller. Det förefaller inte så märkligt, att de sprakande skalderna, vilka stego ned i massan vid denna tid, såsom en Sigvald Götson m. fl. icke vågade sig på en tolkning av denna sång, ty de kände själva sin oförmåga i detta fall. Den ursprungligt proletära kampkänslan i dikten var något, som blott en Menander kunde gå i land med, utan att förfalla till svulstig bombastik.

I svensk översättning förelåg den första gången 1902 i socialistiska partiets 1 majnummer, åtföljd av

noter av Degeyter. Men innan Menander var färdig med denna översättning hade han av vännen Bengt Lidfors fått mången "robust" förfrågan, ja, eder därtill, för att sången aldrig blev färdig. Vi känna från förut Menanders omständliga arbete och hans brottning med vad han räknade till lyrik. Menander kände sången från Belgien, där han hört den under sin vistelse i landet, som korkskäraregesäll, men den som egentligen förde Internationalen fram i dagen var någon av medlemmarna i Tuakotteriet. De unga gubbarna, till vilka räknades som de förnämsta Paul Rosenius, Bengt Lidfors, Axel Danielson. Dessa hade en filial på Tunneln i Malmö i ett av hotellets gamla källarvalv. Här skulle någon från Paris hemkommen student ha skanderat sången i fransk text till pianoklink. Det väcktes redan nu förslag om, att den skulle översättas, men det stannade så länge vid en from önskan hos Axel Danielson, som ännu hade nog för egen del av Marseljäsen, vilken sång var *hans* i vått och torrt, en sång som han sjöng även då hans stämma var den falskast tänbara.

Hur det nu var, så lär Internationalen vid ett nytt baccanaltillfälle ha fått en på rak arm gjord översättning och nu dekreterade Bengt: den skall översättas ordentligt!

Men av vem?

Vi ha blott en, Menander! Och denne erhöll så *befallningen:* sången skall du ha översatt tills jag råkar dig härnäst! Det blev många "härnäst", men så blev då äntligen sången färdig 1902.

Tiderna voro bryska då, och sången kom som en lämplig upptaktston i den just utbrutna rösträttsstorstrejken. Internationalen erhöll sin urpremier i Malmö Folkets park strejktisdagen den 13 maj 1902, och den som var med om att stämma upp den var den fryntlige Menander själv.

Sedan dess har denna sång sett dagen i otaliga editioner, och mot dessa är blott det att anmärka att några versrader ha blivit omkastade — troligen vid ett ombrytningsfel och sedan har man troget följt felet — så att de, som skulle vara i första strofen kommit i sista. Huruvida det skulle vara lyckligt att nu företaga en ändring sedan den inlärts i detta sitt felaktiga skick är vanskligt. Man skulle kanske helt enkelt inte godkänna en ändring, utan man sjöng på trots den i sinnena bevarade texten. Och det kan ju på ett hänseende göra detsamma, det är ju icke på bokstavsträldom en sådan sångs storhet skall läggas.

Envar känner dess rytm och dess eggande kraft, och var helst den ljuder betyder det att det är bröder som sjunga den. Sjungen är den av miljoner, miljoner skola fortsätta sjunga denna sång, ty utan sång vore proletariatets frammarsch ringa; den har liksom Marseljäsen värmt i frusna hjärtan och gjort arbetet dubbelt lättare...

Och mer än andra ha arbetets söner och döttrar behov av sång och musik...

... Nur böse Menschen haben keine Lieder — det är blott onda människor som sakna sånger...